

6. Оголошення та результати аукціонів. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/ogoloshennja-ta-rezultati-aukcioniw> (дата звернення: 30.04.2022).

7. Шевченко - про зустріч з міністром фінансів США, головою Світового банку, топом МВФ. URL: <https://finbalance.com.ua/news/hlava-nbu-rozpoviv-pro-zustrich-z-ministrom-finansiv-ssha> (дата звернення: 30.04.2022).

8. IMF Urges Nations to Chip In to Support Ukraine's Funding Needs. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-04-20/imf-urges-nations-to-chip-in-to-support-ukraine-s-funding-needs> (Date of Access : 30.04.2022).

Отримано 02.05.2022

УДК 349.23:351.74(477)

САШУРІНА О. Ю.,

провідний фахівець відділу організації служби

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ЄЛІСЄЄВА О. С.,

курсант 3 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-1245-2744>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Так сторонами трудових правовідносин є поліцейський та держава. У цьому положенні закладений основний зміст діяльності Національної поліції України, а саме служіння політико-правовій організації суспільства на благо індивідуальних, групових та суспільних інтересів. Підставами виникнення трудових правовідносин є контракт як особливий вид трудового договору, на основі якого здійснюється видання наказу про прийняття особи на службу в поліцію та/або призначення її на відповідну посаду (ч. 5 ст. 63 ЗУ «Про НПУ»). Специфічним є і характер виконуваної трудової функції, а саме здійснення правоохоронної функції держави, що не має своїм результатом створення матеріальних цінностей, а, навпаки, здійснення охорони соціального блага, прав та свобод громадян. Основним інструментом матеріального стимулювання результатів праці є її оплата, яка у сфері діяльності Національної поліції України набуває форми грошового забезпечення, тобто «щомісячна винагорода, яка надається поліцейським, особам рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ та є альтернативою заробітній платі» [1].

Виокремлені положення дозволяють віднести діяльність поліцейських до такої, що має трудову дефініцію, проте набуває специфічних особливостей, серед яких екстремальність (небезпечність) виконуваних завдань та особливий державно-правовий статус правоохоронного органу. Зважаючи на це, правильним є положення щодо безпосередньої сфери впливу (регулювання) трудовим законодавством України службової діяльності поліцейських.

Чинним трудовим законодавством передбачено підвищена оплата праці, що пов'язана із залученням працівників до робіт зі шкідливими і небезпечними умовами праці, на роботах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я. Даний перелік робіт встановлюється Кабінетом Міністрів України, що є підґрунтям для здійснення відповідної оплати праці. Наразі в Україні він відсутній, тому на практиці ще користуються типовими переліками, що були визначені Держкомпраці Союзу РСР.

Керуючись міжнародними стандартами оплати праці, деякі з яких викладені у Конвенції №131 Міжнародної Організації праці від 19.10.2005 року, слід виокремити запровадження процедури встановлення мінімальної заробітної плати з урахування умов праці: «кожний член Міжнародної Організації Праці, який ратифікує цю Конвенцію, зобов'язується створити систему встановлення мінімальної заробітної плати, яка охоплювала б усі групи, найманих працівників, умови праці яких такі, що зумовлювали б доцільність такого охоплення» (ст.1) [2]. Для вдосконалення та приведення українського законодавства у відповідність до даної Конвенції, Міністерством соціальної політики України створено проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гарантій забезпечення мінімальної заробітної плати та оплати праці на роботах із важкими, шкідливими та небезпечними умовами праці», який передбачає при обчисленні розміру заробітної плати працівника для забезпечення її мінімального розміру не враховувати доплати працівникам, зайнятим на роботах із важкими, шкідливими і небезпечними умовами праці, в несприятливих умовах та умовах підвищеного ризику для життя і здоров'я. Аналізуючи більш нові законодавчі ініціативи, важливим є врахування положень проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оплати праці» №5857 від 19.08.2021 року, де врегульовується питання щодо визначення на рівні угод та колективних договорів переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці та умовах підвищеного ризику для життя та здоров'я, які передбачають оплату в підвищеному розмірі. Також серед досягнень даного законопроекту є внесення доповнень до ст. 100 КЗпП, де підвищена оплата праці передбачається і за виконання роботи з високим рівнем нервово-емоційного та інтелектуального навантаження.

На сьогодні, враховуючи вище зазначене, серед цілком необхідних кроків державного законотворчого механізму є оновлення переліку робіт, умови яких є шкідливими і небезпечними для життя та здоров'я, а також мають високий рівень нервово-емоційного та інтелектуального навантаження, що дозволить уникнути асиметричних та невинуватених процесів у процедурі виплати заробітної плати.

Виконання службових обов'язків поліцейськими нерідко проходить в екстремальних умовах, що пов'язано із специфічністю завдань Національної поліції України як правоохоронного органу, що покликаний захищати права та свободи громадян від злочинних посягань. Нерідко рівень виконання таких обов'язків вимагає від поліцейського прийняття рішень та вжиття заходів, які унеможливають забезпечення особистої безпеки. І в цьому проявляється основний критерій віднесення умов праці поліцейських до таких, що є небезпечними (екстремальними). Зважаючи на гігієнічні нормативи, а також «Гігієнічну класифікацію праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу», затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України 08 квітня 2014 р. № 248, небезпечні умови праці характеризуються таким рівнем шкідливих факторів виробничого середовища і трудового процесу, вплив якого протягом робочої зміни (або її частини) створює загрозу для життя і високий ризик виникнення важких форм гострих професійних уражень. Основною характеристикою роботи поліцейського є її напруженість. Виходячи із змісту Гігієнічної класифікації, оцінка напруженості праці здійснюється на підставі оцінки всіх наявних показників, які перевищують нормативний рівень. Інтелектуальне навантаження на поліцейського вирізняється розв'язанням складних задач з вибором поведінки, яка встановлюється за вже відомими алгоритмами, тобто робота здійснюється за серією нормативних інструкцій. Це стосується ж і змінності роботи, у тому числі роботи у нічну зміну. За даними показниками роботу поліції відносять до такої, що має шкідливі умови праці 1-го ступеня [3].

На думку Чухраєвої Г.В., екстремальність діяльності працівників поліції обумовлюють певні стресові фактори, до яких відносять:

- психологічні: небезпека для життя і здоров'я, раптовість впливу, підвищена відповідальність, одноманітність дій, дефіцит часу й інформації, складність завдання, наявність перешкод;
- різні фізичні та фізіологічні: нерухомість, гіподинамія, хвороба, травми, надмірне фізичне навантаження і т.д.;
- інші фактори: робота вночі; режим, що перевищує денні й тижневі ергономічні норми [4].

Поруч із встановленими показниками, що свідчать про небезпечні умови праці поліцейських, в органах внутрішніх справ спостерігається тенденція до зменшення нещасних випадків, що сталися з правоохоронцями під час виконання службових обов'язків за останні роки. Безпосередній контакт з криміногенним середовищем наптовхує поліцейських на ризики, які іноді стають причиною загибелі правоохоронців. Так, за даними Міністерства внутрішніх справ України, у період з 1991 по 2021 роки кількість загиблих працівників міліції та поліції складає більше ніж 1,5 тисячі. Усього за роки Незалежної України загинуло 1671 правоохоронців. У період пандемії COVID-19, у зв'язку з тяжким перебігом хвороби загинуло 22 співробітники поліції. У зоні проведення Операції Об'єднаних сил загинуло п'ять поліцейських. Показники травматизму, а також загибелі правоохоронців працівників поліції найчастіше зустрічається під час безпосереднього виконання службових обов'язків.

Складні умови праці впливають на працездатність поліцейських, у тому числі негативно впливають на фізичний, психічний та моральний стан. До основних факторів негативного впливу на психоемоційний стан працівників правоохоронного органу слід віднести перенавантаження фізичного і психічного характеру, стресові ситуації, поранення і втрата людей, застосування вогнепальної зброї, спецзасобів, результатом чого є ознаки перевтоми, зміни поведінки, неадекватної реакції на обставини, шкідливі звички. Світова статистика свідчить, що підрозділи поліції, які брали участь в інцидентах з масовими жертвами, через 3–5 років втрачають до 20 % особового складу у зв'язку з порушенням психологічної адаптації, а при застосуванні зброї на враження – до 70 %. Лише близько 4 % працівників поліції можуть ефективно виконувати свої професійні обов'язки в обстановці появи масових жертв і руйнувань [5, с. 50-51].

З урахуванням викладеного небезпечність умов праці поліцейських повинна лягти в основу забезпечення гідного грошового забезпечення, що наразі не відповідає наявним ризикам, що присутні при здійсненні службових обов'язків. Положення Закону України «Про Національну поліцію» вказують на те, що наразі «грошове забезпечення визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання». Натомість доцільним є внесення доповнень у концептуальні підходи до розподілу грошового забезпечення з урахуванням фізичного та психічного навантаження при здійсненні службових обов'язків. Для працівників Національної поліції відповідно до ст. 12 ЗУ «Про НПУ» характерним є безперервне та цілодобове виконання завдань, що унеможливорює чітку диференціацію службового часу та часу відпочинку, що вкотре вказує на специфічність роботи Національної поліції України.

Відповідно до положень п.3 розділу I наказу МВС № 260 від 06.04.2016 року грошове забезпечення поліцейських визначається з урахуванням посади, спеціального звання, стажу служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наукового ступеня або вченого звання. Натомість інше положення цього ж пункту вказує на те, що складовими елементами грошового забезпечення залишаються посадовий оклад, оклад за спеціальним званням, щомісячні додаткові види грошового забезпечення

(підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, які мають постійний характер), премії, одноразові додаткові види грошового забезпечення. Тобто умови служби наразі на території України враховуються диференційовано. Це положення є проявом конкуренції змісту однієї норми, адже, враховуючи рівень небезпечності умов праці поліцейських, необхідним елементом грошового забезпечення має бути окремий пункт доплат за інтенсивність та рівень небезпечності умов праці, останній має бути розподілений, зважаючи на особливий характер виконуваних завдань. Наприклад, порівнюючи роботу працівників органів досудового розслідування та спецпідрозділів Національної поліції України, стає очевидним характер виконуваних посадових обов'язків, де поліцейські спеціальних підрозділів безпосередньо контактують з особливо небезпечними злочинцями та здійснюють їх оперативне затримання. Потребує особливої уваги безпосереднє підвищення грошового забезпечення усім працівникам поліції, зважаючи на характер виконуваних завдань у порівнянні з іншими професіями.

Наразі нормативне регулювання процедури здійснення грошового забезпечення поліцейських здійснюється лише на підзаконному рівні. Це в свою чергу позбавляє її стабільності та дозволяє вносити численні зміни до розміру грошового забезпечення та порядку його виплати. Це пов'язано з тим, що в Україні, де домінує державний, локальний та індивідуально-договірний методи правового регулювання грошового забезпечення поліцейських, значну залежність розміри грошового забезпечення мають саме від встановлення надбавок, доплат та преміювань, тобто від локального методу правового регулювання, що детермінує основні недоліки нормативного регулювання.

Список бібліографічних посилань

1. Марусевич Д.О. Фінансово-правові аспекти грошового забезпечення поліцейських. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. №3. 2017. С. 83
2. Конвенція МОП №131. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_149#Text (дата звернення 22.01.2022)
3. Наказ МОЗ України Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу» № 248 від 08.04.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0472-14#Text> (дата звернення 23.01.2022)
4. Чухраєва Г. В. Стреси та дистреси в психологічній діяльності працівників поліції. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Психологія*, (59). 2016. С. 94-97
5. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції України: навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д.б.н., проф. Грибана В.Г., к.ю.н. Глухвері В.А. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 212 с

Отримано 01.05.2022

УДК 316.346.2:342.722(477)

СКИБА Е. К.,

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВНЕСОК ГЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У РОЗБУДОВУ ГУМАНІТАРНОЇ СКЛАДОВОЇ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ

Однією із складових державної безпеки є внутрішня безпека, яка забезпечується виконанням законів, що цілеспрямованих на охорону державних інтересів у різноманітних